

Poštnina plačana v gotovini

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je moč,
kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, poštni predač 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo,

Leto XXVI

V Ljubljani, dne 25. avgusta 1939

Štev. 8

Gromovit pouk

Ko smo te dni zasledovali novice o nepričakovano hitrem razpadu poljske države, smo se nehote spomnili na besede nekdanjega ministra socialne politike g. dr. V. Kukovca, ki jih je izgovoril ob priliki svečane otvoritve mariborske palače okrožnega urada. Takrat je rekel g. dr. Kukovec: »Ko danes svečano otvorjamo ta dom delavskega zdravja, mislim na besede tistih sociologov, ki pravijo, da narodi in države, ki ne bodo znale pravilno urediti svoje notranje socialne organizacije, ne bodo prenesle viharjev, ki nas še čakajo.«

Če so se kje, so se te prerokbe izpolnile na Poljskem. Kajti vse govoričene nekih »vojaških strokovnjakov«, da bi se Poljska še dolgo držala, če bi ne bilo intervencije sovjetske Rusije, so ali prazna čvekarija ali zavestno preobrčanje dejstev.

Zmage ali porazi v današnji moderni vojni niso toliko odvisni od več ali manj srečne strategije, kakor pa od zgradbe vojujoče države. En sam primer — Španija — zadostuje, da se prepričamo, da je temu res tako. Španska republikanska armada je tudi klonila pred ogromno premočjo materiala, toda ne v 14 dneh, temveč se je upirala skoraj 3 leta in še pri predaji je naglasil njen poveljnik general Miaja, da je bil nadaljni odpor opuščjen le zato, ker je bila v tistem času taka mednarodna situacija, da bi bile vse žrtve zamanj. Ne samo Madrid, ki je cele mesece kljuboval vsem napadom tehnično daleč nadmočnega nasprotnika, še boljši dokaz je Teruel, katerega so republikanci 17krat izgubili in ga v najbolj ogorčenih borbah zopet 16krat osvojili.

Pri vsem tem pa pri Špancih ni mogoče govoriti, da so imeli kak izvežban oficirski zbor, saj so imeli na svoji strani komaj par poklicnih častnikov, vsi drugi so bili zasilni, ki so se rekrutirali po večini iz strankarskih in strokovnih funkcionarjev.

Toda odločilen je bil duh, ki je preveval armado. Vsak republikanski vojak je bil prepričan, da brani koristi španskega ljudstva, njegovo svobodo in socialno pravdo, zato je bil sposoben

tako ogromnih žrtev, ki jih je prenašal skoro 3 leta. Živ dokaz temu je bil sam ministrski predsednik Negrin, sicer mirroljuben profesor in učenjak po poklicu, ki je nešteto krat osebno z orožjem v roki nastopal povsod, kjer se je republikanska fronta omajala.

Takih duhovnih predpostavk je pri Poljaki povsem manjkalo. Poljskemu ljudstvu ni mogoče odrekati nekih vojaških vrlin. Že v svetovni vojni in še v prejšnjih vojnah, pa tudi pri poljskih prostovoljcih v Španiji se je nešteto krat opazilo izredno junaštvo poljskega vojaka in njegovo veliko izdržljivost. V mnogih primerih se je tudi v sedanji vojni pokazala njihova žilava hrabrost.

Ni se pa mogoče znebiti občutka, da je v sedanji vojni poljskemu ljudstvu občutno manjkalo zavesti, da brani v tej vojni svojo svobodo, predvsem pa socialno pravdo, ki nudi glavne vire odpora. Okolščine v katerih so živeli ali boljše rečeno životarile poljske ljudske množice, bi nas k takem mnenju povsem opravičevale.

Kar se tiče političnih svoboščin vemo, da so bile na Poljskem delovnim množicam zelo pičlo odmerjene. Obe delavski stranki, socialistična in komunistična, sta se obupno borili še za zadnje trohice vpliva delavskih množic. Obe stranki sta bili prisiljeni v ilegalno delo. Pri tem se je treba zavedati, da sta bili to veliki stranki, zlasti socialistična je pri vsaki svoji akciji potegnila v boj kar najširše plasti delavstva.

Druga plast delovnega ljudstva, velika Vitoševa kmetjska stranka, je delila z delavskimi isto usodo. Pregarjanje njenih pristašev je veljalo na Poljskem za državnotvoren čin. Vsi njeni vidni predstavniki so skoro do samega izbruha vojne ali sedeli po zaporih ali tavalali po emigraciji, saj se je sam šef stranke, popularni vodja kmetjskih množic Vitoš, smel vrniti iz inozemstva šele tik pred vojno.

Kdor pozna napore moderne vojne in ve, da zahteva sleherni živec tako vojaka na fronti, kakor delavca in kmeta v zaledju, tisti bo razumel, da

take notranje razmere ne ustvarjajo pogojev za izdržanje vojnih naporov in grozot. Sam nacionalni občutek je pre slab, da bi vsemu temu kljuboval, zlasti pri Poljaki, ki so živeli več kot eno stoletje pod tujimi vladavinami, pa so videli, da te sploh niso v stanju ogroziti nacionalne zavesti naroda.

Potem pa pride glavno in to je tehnična oskrba državne obrambe. Če odštejemo vse duhovne pomanjkljivosti, ki smo jih zgoraj navedli, je še zmeraj odprto vprašanje, kako naj vzdrži vojak, če ima še tako velike vrline, s samo puško in sabljo pred navalom ogromne mašinerije tankov in aeroplanov.

Poljski vojak je pa moral to orožje tem bolj pogrešati, saj Poljska ni bila ravno mala in revna država z nerazvito industrijo. Nasprotno, ta država je znana po svoji rodovitni zemlji in precej lepi industriji. Pri tem pa vemo, da je dobila Poljska za svojo oborožitve že dvoje prav izdatnih francoskih posojil, zadnje čase pa še angleško. Poljski delavec in kmet, ki jima domovina ni dala niti osnovnih političnih in socialnih pravic, so jima pa od ust odtrgali obulus državi, sta se morala nehote vprašati, kam je ves ogromen denar šel, če država nima ne trdnjav, ne tankov in ne letal.

Poljska žlahta (napol fevdalna in napol industrijsko-kapitalistična gospoda), ki si je lastila ves patriotizem, je prevzela v državi in armadi vsa vplivna mesta in ni dala nikomur možnosti političnega udejstvovanja ter je znala preprečiti vsako kontrolo javnih poslov, je bila naenkrat razgaljena v očeh tudi najpreprostejšega človeka kot element, ki mu je država le molzna krava, ki se jo sme molsti do krvi. Patriotizem in nacionalizem pa sta bila le pesek v oči množicam. Ta občutek je prinesel tej nesrečni državi večji poraz, kakor vsi tanki in letala skupaj.

Na žalost so vsi pravi patriotje poljskega naroda delavski in kmečki voditelji ostali še tudi med vojno brez vpliva na državne posle, saj je znano, da vlada ni bila niti rekonstruirana tu-

di potem ne, ko se je vedelo, da bo vsak čas izbruhnila vojna. Tako niso mogli rešiti niti tega, kar bi se še rešiti dalo.

Poljsko ljudstvo stoji ob grobu svoje države čistih rok. Edina njegova krivda je mogoče v tem, da ni vodilo energičnejše borbe proti kasti, ki je radi

svojih osebnih dobičkov upropastila politične in socialne temelje države in jo pognala v katastrofo.

Gromovit nauk je prišel za Poljsko prekasno, mogoče bo pa kje drugje preprečil slične katastrofe.

Obrov.

Nov obrtni zakon in delavstvo

Dne 11. septembra bi se imela vršiti v Ljubljani anketa raznih gospodarskih korporacij iz vse države, ki jo je sklicalo trgovinsko ministrstvo, da bi se posvetovali o potrebnih spremembah obrtnega zakona. Delavske organizacije so bile začudene, ker na to anketo sploh niso bile vabljeni in naj bi tako le delodajalci sami odločali, kakšen naj bo nov obrtni zakon. Proti takemu omalovaževanju delavskih strokovnih organizacij so te protestirale in zahtevale, da dobi oblast, ki ima odločati o spremembah obrtnega zakona, objektivna in pristranska, kar naj dokaže s tem, da zasliši obe prizadeti stranki. Konferenca je bila odgodena za en mesec in se bo vršila koncem oktobra ter porabimo vsled tega to odgoditev za to, da javno povemo stališče svobodnega delavskega strokovnega pokreta k nameravanim spremembam obrtnega zakona.

Svobodni delavski strokovni pokret stoji na stališču, da je že zadnji čas, da se v Jugoslaviji izda enoten zakon o delovnem pravu, ki naj vsebuje vse dosedanje socialno-zaščitne določbe, ki so sedaj raztresene v različnih zakonih in naj se še dopolni z določbami o zaščiti poljedelskega delavstva, viničarjev, gospodinjskih pomočnic ter določbami o priznanju plačilnih dopustov delavstvu.

Žal se doslej temu vprašanju na odločujočih mestih ni posvečalo pažnje in ne moremo računati, da bi tak zakon izšel v bližnji bodočnosti, marveč bo gotovo preteklo še par let, predno bo tak zakon redigiran in uzakonjen. — V tem času pa je potrebno obstoječo socialno zakonodajo postopoma spopolnjevati in se vsled tega strinjamo tudi z dopolnitvijo obrtnega zakona.

Obširni so predlogi delodajalskih organizacij in javnih ustanov ter raznih ministrstev, ki vsi streme za tem, da se njih interesi zaščitijo, ne posvečajo pa pri svojih predlogih nikake pažnje posledicam, katere bi morale trpeti delavstvo, ako bi bili predlogi izvedeni tako, kot so predlagani.

Privatni delodajalci žele v prvi vrsti, da naj se jih reši bremen, katere jim nalagajo delavsko zaščitne odredbe obrtnega zakona. Proti temu stališču delodajalcev dvigajo svobodne strokovne organizacije najodločneje svoj glas in soglasno zahtevajo:

Vse dosedanje pravice delavcev in nameščencev, predvidene v obrtnem zakonu, morajo ostati neokrnjene in se morajo tozadevne določbe, kjer so nejasne, še dopolniti, da ne bodo dopuščale nikakega razlaganja v škodo delavcev.

Državna podjetja in javne institucije kot delodajalci streme za tem, da naj bi se s spremembami obrtnega zakona predvidelo, da v obrtnem zakonu vsebovana delavska zaščitna zakonodaja ne velja za državna in javna podjetja. S tem se hočejo rešiti obveznosti iz določb §§ 219, 220, 221 obrtnega zakona, rešiti se hočejo zaupnikov in vseh ostalih obveznosti, ki vsaj delno ščitijo delavstvo pred prevelikim izkoriščanjem.

Svobodne delavske strokovne organizacije zavzemajo k tem predlogom enodušno sledeče stališče:

Vse določbe delovnega prava, vsebovane v obrtnem zakonu, morajo veljati tudi za ona podjetja, ki jih posedujejo država ali javne ustanove, saj je dolžnost vseh teh, da dajejo ostalim delodajalcem dober zgled, kako se mora do pičice izvajati obstoječa zakonodaja tudi tam, kjer govori o pravicah delavcev in nameščencev.

Kdo naj skrbi za nepreskrbljene delavske družine?

O tem vprašanju se je že toliko razpravljalo, da je slehernemu jasno, da je dolžnost skupnosti — to je države — da se briga za preskrbo svojih državljanov, ako brez lastne krivde padejo v bedo. S socialno zakonodajo je predvidenih več ustanov, ki se bavijo s podpiranjem brezposelnih in s preskrbo dela, vendar razpolagajo vse te ustanove le z malimi sredstvi

in zamorejo nuditi podpore na podlagi birokratičnih predpisov samo onim brezposelnim, ki so izpolnili predpisane pogoje. Pa tudi tem nudijo podporo le par tednov in če v tem času brezposelni ne najde zaposlitve, je prepuščen sam sebi in dobrim rokam usmiljenih ljudi, da ga po svojih močeh podpro. Občine, ki bi se morale po sedanjih predpisih v prvi vrsti brigati za preskrbo svojih

O šušmarstvu in njega pobijanju je bilo dosti govorjenja ter se tudi delavske strokovne organizacije strinjajo s tem, da se končno izdajo točne odredbe, ki bodo preprečevale šušmarstvo. Istočasno pa ugotavljajo, da se z mrtvo črko na papirju šušmarstva ne da odpraviti, ker je glas lačnega želodca in lačnih družin prejak in zahteva, da mora biti za slehernega delavljivega človeka, ki brez lastne krivde ne more najti zaposlitve, na drug način preskrbljeno za njegovo skromno preživljanje. Le na ta način bo šušmarstvo končno veljavno zatrto.

Dolžnost ministrstva za socialno politiko je, da izposluje delavskim strokovnim organizacijam možnost udeležbe na anketah glede novega obrtnega zakona, kjer bomo stavili podrobne predloge za spremembo sedanjih določb. Že danes povdarjamo, da stojimo na stališču, da naj se obrtni zakon dopolni le tam, kjer je nejasen in predvidi zadostno in pravočasno nadziranje potom državnih organov nad izvajanjem vseh določb obrtnega zakona.

Dalje naj se spremeni v onih določbah, ki izvezajo gotove kategorije delavstva izpod določb obrtnega zakona, ali so v nasprotju z ostalo socialno zakonodajo. Dopolni pa naj se z določbo o priznanju plačilnih dopustov delavstvu.

Najodločneje pa odklanjamo vsako spreminjanje sedanjih določb obrtnega zakona, ki bi bilo izvršeno le na podlagi zaslišanja delodajalcev in predstavnikov raznih ministrstev, ker bi tako spreminjanje pomenilo ne le težak udarec delavskemu razredu, marveč tudi degradiranje delavstva, ki v potu svojega obraza producira vse bogastvo v državi, za državljanse druge vrste.

brezposelnih občanov, v proračunih nimajo zadostnih zneskov v te svrhe in je podpora brezposelnim le bolj neke vrste miloščina, ki se da enkrat ali dvakrat beraču, v tretjič pa se ga že napodi češ, da je zdrav in krepak ter naj si poišče delo.

Nesporno je, da že v normalnih razmerah brezposelno skrbstvo ne odgovarja nanj stavljenim zahtevam, v izrednih razmerah pa popolnoma odpove. — Niti en mesec še ne trajajo izredne razmere, povzročene pod vplivom dogodkov v zunanjem svetu in tudi pri nas in že se vidijo povsod slabe posledice, ker se ni pravočasno poskrbelo za rezerve v dobrih časih, ki bi se lahko porabile sedaj za lajšanje bede.

Pred meseci smo imeli priliko ugotoviti, da posamezni večji obrati reducirajo obratovanje in odpuščajo delavstvo

vsled pomanjkanja surovin, katerih niso mogli dobaviti, ker niso dobili na razpolago deviz. Par mesecev smo imeli časa, da bi si industrije lahko dobavile potrebne surovine za obratovanje, ako bi jim dala Narodna banka devize odn. zlato na razpolago. To se ni zgodilo in sedaj dobivamo od sveh strani poročila — zlasti iz tekstilne stroke — da se izvajajo obsežne redukcije delavstva in omejuje obratovanje. Brezposelna podpora, v kolikor imajo na njo prizadeti delavci sploh pravico, bo v par tednih izčrpana in kdo bo potem preživel družine brezposelnih?

Žene reducirancev ter žene vpoklicancev pritiskajo na kljuko pri vseh mogočih ustanovah, da bi prišli do podpor za preživljanje družin. Občine jih napote na delodajalce, da bi jim plačali po določbah obrtnega zakona mezdo za čas orožnih vaj. — Delodajalci gledajo po strani te proseče žene in jih večinoma odganjajo, češ da nimajo sredstev, da bi izplačevali plačo za oni čas, ko mož ne dela. Na Delavsko zbornico se obračajo te žene in mesto podpore dobe nasvet, da naj se obrnejo na sodišče, ki bo delodajalce že prisililo, da bodo morali plačati mezdo za čas orožnih vaj. V trumah stoje žene na občinah, nimajo na razpolago sredstev, da bi podprli te družine, prizadete žene pa se z obvestili, da za nje ni denarja, ne morejo zadovoljiti.

Čeprav je danes pozno, vendar še ni prepozno, da se vsaj delno poskrbi za one družine, katerih hranitelji so brez lastne krivde ostali brez zaslužka, odn. morajo vršiti važno državljansko dolžnost.

Javna borza dela bo izvršila samo svojo dolžnost, ako začne takoj izplačevati ne samo družinam reducirancev, marveč tudi družinam na orožne vaje vpoklicanih delavcev in nameščencev brezposelno podporo po predpisih o podpiranju brezposelnih. — Zagrebška javna borza dela je za svoje območje že naredila tak sklep in naj tudi ljubljanska borza za njo ne zaostaja. — Z ozirom na izredne razmere naj se opusti birokratičen način ugotavljanja upravičenosti ter naj se izplača podpora na podlagi potrdila občine o vpoklicu k vojakom odn. brezposelnosti ter potrdila OUZD o trajanju članstva.

Na ta način bo za par tednov podprt vsaj del družin, katerih hranilci so bili nad 8 mesecev zaposleni. Nepreskrb-

ljene pa ostanejo še vse ostale družine, za katere se mora najti takoj sredstva, da se jih podpre vsaj toliko časa, dokler ne bo poskrbljeno za pomoč iz državne blagajne.

Dolžnost Delavske zbornice bi bila, da se v teh težkih časih izkaže in da iz svojih sredstev vsaj din 200.000 za ustanovitev fonda za podpiranje brezposelnih delavcev in nameščencev in da s tem inicijativo, da se ustanovi tak skupen podporni fond v Sloveniji, v katerega bi sigurno prispevale primerne zneske tudi industrije in tovarne, banovina, mestne in industrijske občine ter posamezniki. V ta fond naj bi prispevala tudi Javna borza dela del svojih rezerv in bi se tako zbrala milijonska vsota, ki naj bi se porabila izrecno le za eno odn. največ dvomesečno podpiranje družin brezposelnih delavcev in nameščencev potem, ko bi prizadeti

izčrpali pripadajočo plačo po Šu 221. obrtnega zakona od delodajalca, odn. redno podporo pri Borzi dela.

Na ta način bodo imeli pristojni državni organi dva meseca časa, da predpišejo potrebne uredbe glede podpiranja brezposelnih v izrednih razmerah in preskrbe tudi odgovarjajoča denarna sredstva, da se bodo predvidene podpore tudi dejansko in pravočasno izplačevale.

Dali smo inicijativo in stavili predloge, ki niso le utemeljeni, marveč takoj dejansko izvedljivi. Borza dela in Delavska zbornica imata sedaj besedo tega predloga — ekspeditivna, —

— bodo težko preizkušane matere svojim lačnim otrokom že začetkom oktobra kupile kos kruha.

Borba delavstva za temeljne državljanske pravice

Svobodne strokovne organizacije so v svojem listu demokratične. Svojo visoko poslanstvo v korist delavstva, v gospodarskem in kulturnem oziru lahko vršijo le ob popolni svobodi združevanja in organiziranja. — Zato so svobodne strokovne organizacije vedno in povsod povdarjale te svoje zahteve, ki so jim bile zajamčene v ustavi in poznejši zakonodaji. Zato so tudi vedno podpirale vsako gibanje, ki je hotelo vzpostaviti v državi zopet normalne razmere, zato je tudi delavstvo kot edina plast slovenskega ljudstva kompaktno podprlo borbo hrvaškega ljudstva za sporazum. Podprlo je to borbo v najtežjih okoliščinah, radi te borbe so mu bile odvzete marsikatero zakonite pravice, tikajoče se državljskih pravic in pa uprave v njemu namenjenih soc. samoupravnih ustanovah.

Sporazum je danes sklenjen. Predsednik HSS dr. Maček, je izjavil, da srbski narod ni razočaran v svojem pričakovanju po demokratičnih svobodnih stanjih. Ta njegova izjava gotovo velja tudi za slovensko ljudstvo, predvsem za njegov delavski razred, ki je vedno po svoji moči in pa možnosti, ki so mu jo nudile izredne razmere, podprl hrvaškega naroda.

Zato so svobodne strokovne organizacije takoj po sklenitvi sporazuma podvzele na vseh merodajnih mestih potrebne korake. Med drugim so se zastopniki svobodnih strokovnih organizacij oglasili pri ministru za socialno politiko g. dr. Budisavljeviću.

G. minister je na željo, da bi se naj čimprej izvedle svobodne volitve v delavske ustanove, izjavil, da se bo z vsilo silo zavzemal za izvajanje zakonitih

pravic delavstva v duhu demokracije. Prav posebno pa se je zanimal za položaj delavskih zbornic in njihov odnos do svobodnih delavskih strokovnih organizacij.

O tej deputaciji piše v svoji 37. številki tudi glasilo Hrvatskega radniškega saveza »Hrvatski dnevnik« in tolmači to izjavo in obljubo g. ministra. Med drugim piše: »Obljuba g. ministra za izvedbo volitev v ustanove socialnega zavarovanja in delavskih zbornic se nanaša le na teritorij izven banovine Hrvatske.«

Iz tega pisma in iz izjave g. ministra lahko sklepamo, da se bodo, čim bodo to dovoljevale razmere, izvedle svobodne in tajne volitve v zgoraj imenovane ustanove.

Naloga vsega zavednega delavstva je, da povsod podpre zahteve, ki jih je vodstvo svobodnih strokovnih organizacij stavilo. Te zahteve se tičejo

1. popolne politične in gospodarske enakopravnosti delavstva,

2. vzpostavitve zakonitega stanja v vseh socialnih ustanovah, razveljavitve vseh našim organizacijam in njenim poedinim članom škodljivih ukrepov in popolnega zadoščenja istim.

Strokovna komisija za Slovenijo, ki je vedno stala na demokratičnem in svobodoljubnem stališču, je započela z vneto borbo, da se slovenskemu delavskemu razredu popravijo od prejšnjih protiljudskih režimov storjene krivice. V ta namen bo izdala tudi brošuro, v kateri bo svojemu članstvu in vsej javnosti na temeljito dokumentiran način pokazala vse krivice, ki so se v zadnjih letih vršile nad organiziranim delavstvom in postavila zahteve po svobodnih stanjih, ki jih garantira delavstvu

V vsako delavsko stanovanje naš delavski tisk!

ustava. Vse naše člane na to brošuro opozarjamo.

V tej borbi za svoje temeljne pravice se ne smemo dati prav nič begati današnjim nekoliko izrednim prilikam. Bodi mo prepričani, da se bodo preje, kot mislimo uredile, in to dobro uredile. Urejen čas nas pa ne sme najti nepri-

pravljenih. Zato je dolžnost vsakega zavednega delavca, da povsod podpira zahteve svoje organizacije in pa, da jo skuša še bolj uvesti med delavci, ki stoje danes še ob strani.

Zavedajmo se: Naš čas prihaja in le od nas samih je odvisno, ali ga bomo znali pravilno izrabit!

Važno za delavce poklicane na orožne vaje

Obrtni zakon določa, da imajo vpoklicani delavci in nameščenci v slučaju poziva na orožne vaje pravico na neokrnjeno plačo od svojih delodajalcev.

Po § 221. obrtnega zakona ima delojemalec (delavec in nameščenc), ki je bil pri enem in istem delodajalcu zaposlen neprekinjeno pred odhodom na orožne vaje najmanj eno leto dni, za čas orožnih vaj vso pravico na svojo plačo in sicer za dobo 4 tednov. Za prvi teden orožnih vaj ne sme delodajalec od pripadajoče plače odtegniti nikakega zneska. Za nadaljni čas orožnih vaj pa sme delodajalec odtegniti od pripadajoče plače oni denarni znesek, katerega prejme vojni obveznik od države. Po končanih orožnih vajah morajo delodajalci zopet sprejemati obveznike nazaj v službo, ker v smislu določb § 221 o. z. z odhodom na orožne vaje službeno razmerje ne preneha.

Pravico članov in svojcev za časa vojaškega službovanja pa odreja zakon o zavarovanju delavcev takole:

Članstvo za onega člana, ki je pozvan na orožne vaje, v času orožnih vaj ne preneha. Postransko je, če je član radi orožnih vaj odjavljen ali ne, ker se mora čas, ki ga je dejansko prebil na orožnih vajah, dokazati z vojaško knjižico ali potrdilom občine.

Član in delodajalec nista dolžna plačevati za čas orožnih vaj zavarovalnih prispevkov.

Za oni čas, ko se član nahaja na orožnih vajah, član sam za sebe nima nobene pravice do dajatev za bolezen, ker je za ta čas preskrbljen po vojaških zakonih. Kakor hitro pa se član vrne iz orožnih vaj, ima pravico do zdravljenja in bolniških podpor na račun Okrožnega urada, tudi za ono bolezen, ki jo je dobil na orožnih vajah. Član pa mora to svojo pravico dokazati s potrdilom vojaške ali občinske oblasti, da je bil na orožnih vajah in s potrdilom delodajalca, da je bil do nastopa orožnih vaj zaposlen in zavarovan. Član mora svoje obolenje takoj prijaviti pristojnemu uradovemu zdravniku.

Družinski člani zavarovanca imajo pravico do zdravljenja pri Okrožnem uradu za oni čas, ko se član nahaja na orožnih vajah, kakor če bi član ta čas delal in bil zavarovan. Družinski člani, ki hočejo dobiti bolniške dajatve ob času orožnih vaj svojega hranitelja, se morajo izkazati pri uradovem zdravniku s potrdilom delodajalca, do kdaj je bil njih vzdrževatelj zaposlen ter s potrdilom občine, od kdaj služi orožne vaje, kakor tudi s potrdilom občine po § 45. t. 5. ZZD, da so dejansko odvisni od njegovih dohodkov.

Pozivamo vse sodruge, da takoj javijo vsako nepravilno postopanje delodajalcev svoji organizaciji, da bo podvzela potrebne korake v zaščito njihovih interesov.

udeležilo okoli dvajset poverjenikov. — Vsi govorniki so odobrvali politično smer »Delavske Politike« ter izražali le nekaj želj glede izpopolnitve. Razni govorniki so tudi poudarili, da ne bi smeli biti noben delavec, ki je strokovno organiziran, brez »Delavske Politike«, ki je važna za vse delavstvo, ker obravnava delavska socialnopolitična vprašanja in pa, ker vrši duhovno povezanost med delavstvom, kar je najboljša priprava za ustanovitev delavske socialistične stranke. Uprava je obljubila, da bo dalje prirejela običajna predavanja v zakonodaji o delavskem varstvu med organiziranim delavstvom. Kjer žele sodruge, da bo delovanje bolj živahno, da bo delavstvo spoznavalo svoje pravice, tam naj zahtevajo predavanja. Pozabiti pa ne smejo na »Delavsko Politiko«, ki pojasnjuje in brani delavske pravice ter s tem uvaja delavstvo v krog bojevnikov za delavske pravice in svoboščine.

Dobro obiskano zborovanje mariborskih delavcev in nameščencev

se je vršilo včeraj v vseh prostorih Delavske zbornice. Zborovanje bi se moralo vršiti v verandi »Sokolskega doma«. Iz tehničnih razlogov (veranda je bila zasedena) so pa morali reditelji zborovalce dirigirati v prostore Delavske zbornice, ki so bili seveda nabito polni.

Zborovanje je otvoril podpredsednik K. M. O. s. Zidanšek, ki je avdoma pozdravil navzoče ter podal besedo prvemu poročevalcu s. Vidoviču. S. Vidovič je v svojih kratkih in nazornih izvajanjih orisal današnji gospodarski, socialno-politični in kulturni položaj delavcev in nameščencev, pokazal na vse nedostatke v naši socialni zakonodaji, nadalje bičal razmere v delavskih samoupravnih ustanovah, v katere je treba takoj razpisati volitve ter jih nato izročiti pravim gospodarjem, to je delavcem in nameščencem.

Drugi poročevalec je bil s. Hrovat, ki je poučno govoril o pomenu in potrebi našega strokovnega pokreta. Pokazal je na njega dosednji razvoj ter na pota in cilje, ki so pred nami.

Izvajanja obeh govornikov so navzoči zborovalci sprejeli na znanje z velikim razumevanjem in navdušenjem.

S pozivom k solidarnosti in skupnemu delu za dobrobit delavstva je s. Zidanšek zaključil to strokovno zborovanje.

Uredba o mezdah in plačah v Nemčiji. Vojno ministrstvo v Nemčiji je izdalo prepoved vsakršnega povišanja mezd in plač. Pod to prepoved spada tudi vsaka sprememba ali nova vpeljava akordov v korist v obratih zaposlenega delavstva. Isto velja glede vpeljave dodatnih socialnih delovnih dolžnosti vseh vrst. Prekrški se bodo kaznovali s posebno kaznijo v neomejeni višini, v težkih slučajih z zaporom ali robijo.

Konferenca zaupnikov „Delavske Politike“

Konzorcij »Delavske Politike« sklicuje vsako leto svoje zaupnike na konferenco. Taka konferenca se je vršila letos v nedeljo, dne 17. t. m. v Celju. Kakor vse dosedanje konference, tako je bila tudi letošnja na višku.

Namen teh konferenc je, da se poverjeniki seznanijo s stanjem lista in se razgovore o vseh vprašanjih, ki so važna, politično in socialnopolitično, ter napravijo sklepe, ki služijo kot smerice uredništvu »Delavske Politike«, pa tudi kot podlaga za agitacijo in utrujevanje ideološke konsolidacije v pravcu svobode in demokracije.

Pomembne so bile razprave o notranji in zunanji politiki. Doma imamo važen dogodek, sporazum med Hrvati in Srbi, zunaj novo vihro vojne. V teh

vprašanjih mora imeti socialistično gibanje vedno svoje jasne pojme, ne da bi vplivale nanje te ali one senzacije, ki imajo namen motiti delavsko gibanje.

S tega stališča so bili napravljeni vsi sklepi konference.

Konferenci sta predsedovala ss. Klenovšek in Malovrh. Zapisnikarja sta bila ss. Eržen in Nekovarjeva. Poročali so ss. Petejan o notranji politiki, dr. Jelenec o sporazumu, Eržen o zunanje-političnih dogodkih in o »Delavski Politiki« Jelen.

Resolucije je redigirala posebna komisija. Sprejete so bile soglasno.

O delu za »Delavsko Politiko« je poročal s. dr. Reisman.

Po referatih se je razvila jako živahna in vzpodbujajoča razprava, ki se je je

Strokovni vestnik

RUDARJI

PRED NOVIM RAZVOJEM

Tok in razvoj dogodkov, katere doživljamo danes, nam daje v polni meri slutiti, da gremo novi razvojni stopnji socialne in gospodarske preureditve človeške družbe nasproti. Silna borba, ki jo je pričel delavski razred v poprečnatni dobi za izboljšanje svojega položaja v obstoječem družabnem redu, je sicer dosegla lepe uspehe, a je rodila tudi protireakcijo pri nasprotniku. Ta je nastopila prej, predno se je delavstvo zavedalo važnosti zavojevanih pozicij. To je imelo za posledico, da je ravno v tistih državah moralo pravo delavsko gibanje nasilno propasti, kjer je že bilo najbližje svemu cilju.

Vendar tudi tu so posledice socialnega razvoja prejšnjega delavskega gibanja ostale, čeprav je bilo gibanje formalno uničeno. Pohod reakcije pa velja tudi za vse tiste države, v katerih delavsko gibanje sicer ni bilo na sličen način pogazeno, a so mu bile stavljene v drugi obliki silne ovire v njegovem napredovanju.

Če si tozadevno ogledamo naše domače razmere, vidimo, da se tudi nam nič boljše ne godi. Naše gibanje, čeprav v jedru mlado in do obsegu še daleč ne dovolj razvito, je imelo vedno v načelu samo socialno-gospodarski dobrobit delavstva in nobenih drugih aspiracij. Če se sililci socialne reakcije, ki so ob določenem času zavpili na ves glas: to so internacionalisti, nenarodno gibanje, ki zastruplja naše delavstvo in zato ga je treba uničiti. Delali so na tem z vsemi sredstvi tako dolgo, dokler niso sami propadli, a naše gibanje je ostalo.

Za njimi so prišli drugi. Ponovili so isto psem, samo v nekoliko slabši kompoziciji. Zavzeli so vse tiste ustanove, katere si je delavstvo v prvotnem boju priborilo. Iz teh mest so nameravali prizadejati našemu razrednemu svobodnem delavskemu gibanju zadnji smrtonosni udarec. Pod krinko patriotizma in obrambe krščanskih načel, so se poslužili vseh sredstev, samo da ta cilj dosežejo. In vendar ni se jim posrečilo. Zakaj? Zato, ker so prezrli živo dejstvo, da se socialni razvoj in napredek delovnega ljudstva danes ne da več obleči v prisilne jopiče njihovih praznih gesel, temveč hoče nekaj pozitivnega, nekaj življenjsko vsebinskega. No in kakor se sedaj dogodki razvijajo pri nas in okoli nas, izgleda, da so že sami postavljeni na »indeks« in mogoče ni več daleč čas, ko bodo izginili v žalostno pozabljenje, a mi in naše gibanje bomo še ostali.

Taki so nepisani zakoni socialnega razvoja delovnega ljudstva v človeški družbi. Zato je v današnjem času brezpogojno potrebno, da se delavstvo zaveda svoje naloge, in ve, po kateri poti mora hoditi, če hoče, da ne zgreši poti in zopet pade.

Da se to ne zgodi, je nujna potreba slehernega delavca, da rezume čas razvoja in pride v svoje razredne svobodne strokovne in kulturne organizacije, v katerih bo našel kašipot za naprej v življenje.

USPEŠNO ZAKLJUČENA STAVKA RUDARJEV V KOSOV. MITROVICI

V okolici Kosovske Mitrovice se nahajajo veliki svinčeni rudniki, ki so v poprečnatni dobi prišli v posest neke angleške družbe. V teh rudnikih je zaposlenih nad 3500 delavcev. Med njimi je jako mnogo Slovencev, posebno profesoristov. Povprečne mezde rudarja-kopača so bile enake kakor za kopača pri svinčenih rudnikih v Mežici, to je od 50—65 din na šilt. Vendar se z ozirom na posebni odkopni sistem v svinčenih rudnikih smatra za kopača le tisti, ki opravljajo z vrtilnim strojem. Vsi ostali pa se smatrajo kot spravljači in dobe le gospodsko dnino za najnapornejše delo. To nesoglasje v zaslužku med enim in drugim se je v Mežici posrečilo organizaciji in delavskim zaupnikom že pred desetletjem vsaj deloma izravnati.

V Kosovski Mitrovici se pa to ni zgodilo in so bili edino kopači in profesoristi vsaj urilčno plačani, dočim je ogromna večina ostalih prav slabo zaslužila. To je dalo povod za stalne spore med podjetjem in delavstvom. Ko je pred 6 leti ubilo v jami 5 delavcev in so zaupniki protestirali proti neupoštevanju varnostnih predpisov pri delu, jih je podjetje kratkoma odpustilo in rajši plačalo kazen radi neopravičenega odpusta, kakor pa da bi jih zopet sprejelo. Ne dolgo za tem je nastalo mezdnno gibanje za povišanje plač in drugih izboljšanj. Ker je podjetje vsako generalno povišanje mezd odklonilo, je sledila stavka, ki je končala le z delnim uspehom. Delavstvo je doseglo povprečno 5 odst. povišanje plač in uveljavilo kolektivno pogodbo.

Od tega časa dalje je pa tudi draginja v teh krajih stalno naraščala. Delavstvo je uvidelo, da si iz tega obupnega položaja ne more drugače pomagati kakor potom močne strokovne organizacije. Zato je začelo trumoma pristopati v Zvezo rudarjev Jugoslavije, podružnica Kosovska Mitrovica in se pripravljati za nadaljnje boje. Kako razvit čut za organizacijo je bil med temi rudarji je razvidno iz tega, da je ta podružnica stalno imela 1800—2000 članov. Pod temi okoliščinami so letos v juliju mesecu stavili rudarji potom organizacije svoje zahteve podjetju. Te zahteve so se v glavnem nanašale na povišanje mezd nižjim kategorijam, na doplačilo k mezdi od vrednosti prodane produkcije in uvedbo plačanih dopustov.

Naravno, da podjetje tem zahtevam ni hotelo ugoditi. Vršile so se tozadevne razprave ali vse brez uspeha. Ko je delavstvo uvidelo, da na strani podjetja ni dobre volje za ugoditev upravičenim delavskim zahtevam, je stopilo v stavko dne 19. julija. Od tega dne se je pa tudi pričelo preganjanje delavstva. Mnogo je bilo odpuščenih in še več odgnanih. Podjetje je grozilo z ustavitvijo obratovanja itd. Ali vse zastoni; rudarji se niso pustili zlomiti v svojem odporu, pa čeprav so stradali. Med tem so pa zastopniki rudarjev s. M. Belič in V. Veličkovič z zaupniki stalno posredovali na merodajnih mestih in povdarjali

upravičenost delavskih zahtev. To in pa sprememba na notranje političnem polju je dala moč, da se je moglo prisiliti vsemogočno družbo, da se je začela pogajati z predstavniki delavstva.

Na podlagi tega se je dne 3. sept. t. l. v pisarni srezkega načelstva v Kosovski Mitrovici med predstavniki oblasti, delavstva in podjetja podpisala nova kolektivna pogodba, ki vsebuje med drugim sledeče glavne pridobitve:

1. Delovni čas je po zakonu za vse delavstvo enak.
2. Najnižja mezda za zunanje delavce je din 30, za jamske vozače pa od din 35 naprej. Kopaške mezde ostanejo neizpremenjene.
3. Delavstvo dobi doplačilo od prodajne cene svinca od din 2—3 na storjeni šilt.
4. Onim delavcem, katerim družba ne more nuditi stanovanja, se plača din 4 na storjeni šilt za stanovanje.
5. Uvedejo se plačani dopusti od 6—10 dni letno in to po času zaposlitve.
6. Vse reducirane in odgnane delavce mora družba nazaj sprejeti in plačati njih prevozne stroške.
7. Prizna se organizacija ZRJ in njeni zaupniki.

S tem je uspešno zaključen 47 dnevni boj teh rudarjev in ponovno podan dokaz, da le v močni strokovni organizaciji ZRJ je mogoč napredek rudarjev. Mi čestitamo našim soborcem.

ZAHVALA

Podpisani Groboljšek Ivan, rudar v Kisovcu pri Zagorju, se tem potom najiskreneje zahvaljujem vodstvu ZRJ, podružnica Zagorje in vsem delavcem darovalcem za nabrano mi vsoto v znesku din 573.50 ob moji težki bolezn.

Groboljšek Ivan.

KOVINARJI

OBČNI ZBOR PODRUŽNICE SMRJ NA JESENICAH

se je vršil v nedeljo, dne 17. t. m. Otvoril ga je predsednik podružnice s. Sušnik Joža. Po poročilih predsednika, tajnika in blagajnika, ki so bila soglasno vzeta na znanje, je prišlo do splošne diskusije. Zaključek te diskusije je bil, da je potrebna reorganizacija celokupnega dela z ozirom na današnji izredni položaj. Po izčrpnih diskusiji je bil izvoljen nov upravni odbor, ki nam daje dovoljno jamstvo, da bo opravljal posle podružnice v zadovoljstvo vsega članstva in da bo zastavil vse svoje sile za prosopek SMRJ na Jesenicah. Referat o bodočem delu je podal oblastni tajnik s. Šovljan-ski. Občni zbor je izzvenel v trden sklep, da je treba na vsak način oživeti delo v nekdanji najmočnejši podružnici kovinarske organizacije in vrniti Jesenicam njih pravi značaj proletarskega centra.

LESNI DELAVCI

DUPLICI GROZI BREZPOSELNOST IN BEDA

V začetku tega meseca je vodstvo tovarne Remec & Co. obvestilo svoje delavstvo potom

razgлася, da je prisiljeno radi izrednega položaja odpustiti 200 delavcev.

S tem bi bilo obsojenih na stradanje 200 delavskih rodbin, ker v današnjem času se ne da niti misliti, da bi mogli dobiti kje drugje zaslužek. Delavstvo je pa tudi zelo presenečeno, da mu grozijo odpusti sedaj, ko je ono samo s težkimi žrtvami pomagalo podjetju do današnjega razmaha.

Podjetje je bilo namreč pred par leti v zelo težkem položaju, takorekoč pred konkurzom. Da reši tovarno, je delavstvo sprejelo neobičajno nizke plače in je z vestnim in marljivim delom produkcijo visoko dvignilo. Radi tega je tovarna rapidno napredovala in se je število zaposlenega delavstva dvignilo od 130 na 465. Samo po sebi je bilo podjetje v tej dobi visoko aktivno, težile pa so ga seveda tekoče in zamudne obresti, izhajajoče iz prejšnje dobe. Toda kljub temu je bil položaj obrata še toliko dober, da delavstvo govoricam o odpustih kar verjeti ni moglo.

Zato so se 2. sept. t. l. oglašili pri podjetju zastopniki delavstva, ki so hoteli imeti o vprašanju odpustov popolno jasnost. Upravitelj podjetja jim je pa zagotovil, **da odpustov ne bo, ampak da bo podjetje obratovalo pri skrajšanem delovnem času.**

Dve uri po tem zagotovitvi pa je podjetje izdalo razglas o odpustu 200 delavcev z utemeljitvijo, **da jim je Zadruga gospodarska banka ustavila kredite.**

Toda v to utemeljitev ne moremo verjeti in to iz več razlogov.

1. Vsak delavec je dobil ob odpovedi pismo, v katerem se mu podjetje zahvaljuje za sodelovanje. Toda, tako pristavlja pismo, mogoče se bo uredilo tako, da bo sprejet nazaj, toda le pod pogojem: **da bo delal po novem redu in sprejel pogoje in odredbe podjetja.** Istočasno pa je upravitelj podjetja rekel zastopnikom delavstva, da ni misliti na to, da bi bili odpusti preklicani. To pa zato, ker čaje podjetje nima več kritja in mu banka ne da kredita. Delavstvo bi rado vedelo le: kakšen bo novi red in odredbe podjetja, ki se omenjajo v pismu in pa, zakaj banka ravno sedaj ne da več kredita, kljub temu, da je podjetje v boljših razmerah kot prej.

2. Govori se o resnem sporu med podjetjem in banko ter o nekem pismu vodilne osebe banke, v katerem zahteva, **da se morajo plače znižati, četudi za ceno nekaj mesečnega štrajka.**

Zato delavstvo, sodeč tudi po drugih znakih (uvajanje žensk k moškim delom, opravljanje dosedanjih akordnih del z urnim delom, kar je spravilo akordante ob tretjino dohodkov) sumi, da igra glavno vlogo pri teh odgovorih želja po znižanju plač.

Dupliškem delavstvu se torej približujejo težki časi. Prestalo jih bo le, če se trdno oklene svoje organizacije, če složno nastopi proti profitariskim koristim podjetja in banke,

MONOPOLCI

IGRAČKANJE Z DELAVSTVOM

V juniju mesecu je uprava državnih monopolov pozvala vse odbore delavskih zaupnikov in strokovne zveze, da stavijo svoje zahteve

in predloge za ureditev vseh treh pravilnikov, ki tangirajo monopolno delavstvo, z naročilom, da se to čim preje napravi, in sicer jim je bil stavljen prav kratek rok. Tako smo dobili strokovne organizacije in odbori delavskih zaupnikov rok 8 dni, da stavimo te predloge in vodstvo teh delavskih organizacij je to storilo z motivacijo, da bo tudi uprava ta problem čim prej rešila, ali na žalost je preteklo tri mesece, toda od merodajnih ni nikakršnega odgovora, čemur se delavstvo čudi. Delavstvo razume, da se ves svet nahaja v kritični trzavici ali ne razume tega, kar podjetje prav dobro razume, to se pravi mnogo storitve in čim manj plačila. Tako se tudi pri nas prakticira. Na vse se pozabi, kar bi bilo v prid delavstva, a kar je v prid podjetja, na to se ne pozabi.

V veliki meri je tega krivo delavstvo samo, ker se za vse drugo bolj zanima kakor za svoj življenjski obstoj. Govori o današnjih zapletljajih in drug drugega razburja itd., namesto da bi se delavstvo oprijelo svoje vojne sile, svoje **strokovne organizacije.** Zakaj, vse delavstvo si mora zapomniti, da mednarodni zapletljaji ne bodo rešili naših perečih vprašanj za monopolne delavce, če se sami ne bomo zanimali za svoje delavske stvari potom svoje strokovne organizacije. Zato vsi vstopite v **Savez monopolcev, ker le v njem je naša vojna sila. — Družnost!**

ZAHVALA

Pri zadnjem izplačilu mezd se je nabralo potom nabiralne pole znesek 350 din za čolnega sodelavca Enpič Franca, ki trpi na težki bolezni, za kar se odbor podružnice vsem darovalcem zahvaljuje.

STAVBINCI

POGLAVJE O SOŽITJU PODJETNIŠKEGA IN DELAVSKEGA »STANU«

Znano je, da je rak-rana naše stroke preokurno delo. Ni naš namen danes preiskovati vzrokov in ugotavljati za delavstvo nad vse škodljivih posledic tega zla. Pribiti hočemo le, da v taki meri ne krši zakonov in kolektivne pogodbe nobeno podjetje, kot ravno socialnega čuta in hrepenenja po sožitju prepolni stavenik g. Kavka pri gradnji kranjskega kopališča, katero pa menda kljub temu še letos ne bo izročeno svojem namenu. Tam se dela tudi po 14 ur na dan, ne pozna se niti nedelja niti narodni praznik. Ta gospod je izjavil napram nekemu delavcu, da ne razume, da delavci ne marajo »sožitja« in tožarijo te uboge delodajalce... Milostiva gospa soproga tega gorečega »sožitkarja« je bila kumica praporu stavbinskega odseka ZZZD, — iskreno čestitamo!

Lep vzgled in dokaz, da imamo vsi delavci, kateregakoli prepričanja iste interese, ne loči nas noben svetovni nazor, temveč, da tiči zajec v povsem drugem grmu in le trdno združeni, enotni, razredno organizirani stavbinski delojemalski »stan« v svoji Zvezi stavbinskih delavcev, si bo izbojeval boljše pogoje za obstanek!

IZ PODRUŽNICE LJUBLJANA

Letošnjo pomlad smo dobili v Ljubljani novega stavbnega podjetnika Lebar Viktorja, ki je bil več let za polirja pri podjetju Battelino Vili v Rožni dolini. Njegov kompanion je znani bivši polir podjetja Mavrič, ki se piše Klemenec.

Imenovano podjetje je res zelo podjetno, saj gradi že deseto stavbo in je bilo komaj ustanovljeno. Zaposlenih ima okoli 40 delavcev, katere plačuje izpod kolektivne pogodbe, le dva delavca prejmeta 15 par nad tarifno plačo. Predpisani 10 urni delovni čas se ne upošteva in se dela po 12 ur dnevno brez vsakih doklad. Delavci so neorganizirani in so na zahtevo podjetja celo podpisali izjavo, da ne bodo nikoli zahtevali doplačila za storjene nadure ter za plačilo bolniških dni. Med delavci se nahaja eden, ki ga zaenkrat še ne imenujemo, ki se pa strašno prizadeva, da bi imel protekcijo pri podjetju. Zato vohumi med delavci in nosi podjetniku na nos vse, kar je slišal in ne slišal. Najbrže bomo morali prihodnjič povedati kako se piše.

Delavstvo si je pa vendar v največji meri samo krivo, da ima tako slabe razmere pri temu podjetju. To je naravnost škandal, da se še sedaj nahaja sredi Ljubljane podjetje, pri katerem delavci ne zahtevajo ničesar drugega, kakor to, da smejo delati čim več ur na dan.

Nas organizirane in zavedne delavce to nič ne moti. Mi vemo, da bo tudi temu podjetju enkrat zmanjkalo delo in takrat bodo ti nezavedneži prišli med nas. Ne pustimo si vzeti to, kar smo si z organizirano borbo pridobili, ampak izboljšati si moramo naš položaj.

Družnost!

L. Š.

IZ MARIBORA

Dne 15. septembra t. l. se je vršilo zborovanje stavbinskih delavcev v dvorani Delavske zbornice. Kljub deževnemu dnevu, ko delavci povečini niso delali, ter drugim oviram, je bila dvorana dobro zasedena. Poročala sta sodruga Tratar iz Ljubljane in Hrovat iz Maribora o sedanjem položaju stavbinskega delavstva z ozirom na: 1. izvajanje kolektivne pogodbe in soc. zaščitne zakonodaje; 2. stanje v delavskih socialnih ustanovah; 3. zahteve podjetniških združenj po poslabšanju obrtnega zakona v škodo delavstva itd. Na zborovanju so bile postavljene zahteve stavbnega delavstva v zvezi z gornjimi izvajanjimi in poleg tega zahteva stavbno delavstvo solidarno z vsem ostalim delavstvom: svobodo delavskega združevanja, zborovanja, govora in tiska; vrnitev delavskih socialnih ustanov delavstvu potom svobodnih in tajnih volitev v te ustanove; svobodo tarifnih in stavkovnih gibanj brez vsakih omejitev.

Navzoči stavbinci so krepko podprli te zahteve z živahnim pritrditvami. Nato je s, predsednik Klauzner zaključil uspelo zborovanje z apelom na vse prisotne, da vztrajajo v organizaciji in delujejo na njeni vsestranski utrditvi in poglobitvi med stavbinskim delavstvom.

i-t.

IZ PTUJA

V nedeljo, dne 17. septembra se je vršila v podružničnem prostoru širša seja odbora in

DELAVKA

VSEM SODRUŽICAM

Strokovna komisija za Slovenijo je započela s široko akcijo, da se vrnejo delavskemu razredu Slovenije njegove pravice zajamčene v ustavi in poznejši zakonodaji. Naloga vsake zavedne delavke je, da se za te zahteve, ki so objavljene v članku »Delavstvo v borbi za svoje državljanske pravice« bori do končne zmage ramo ob rami s svojimi sodruži.

Vsaka delavka pa se mora zavedati, da bo ta borba uspešna le, če bo ves delavski razred Slovenije kompaktno organiziran podprl zahteve svoje or-

ganizacije. Zato je dolžnost vsake zavedne proletarke, da aktivno sodeluje v svojih svobodnih strokovnih organizacijah, pri borbi za boljšo bodočnost slovenskega delovnega ljudstva.

Vaša sveta dolžnost, drage sodružice je, da ob tem važnem trenutku pokažete svojo proletarsko zavest, da aktivno sodelujete v tej borbi in da pritegnete v organizacijo čim več sodelavk.

Zavedajte se: Toliko pravic — in prav nič več — bomo imele, kolikor si jih bomo priborile!

IZ PRETEKLOSTI ZA SEDANJOST IN PRIHODNOST

(Konec.)

V prejšnjih člankih smo skušali preiskati zgodovinski razvoj žene in njenega položaja, gledanega s stališča naše osnovne trditve, da je družbena važnost dela, ki ga nekdo opravlja odločilna za mesto, ki ga delavec zavzema v družbi.

Spoznali smo, da na osnovi te trditve lahko pojasnimo marsikaj, kar bi se nam sicer zdelo nerazumljivo in da nam postane jasna sicer zagonetna in dozdevno nesmotrena zaporednost zgodovinskega dogajanja. Spoznali smo, da more edinole poklicno delo ženi omogočiti izoblikovanje njene osebnosti, ter ji prinesiti upoštevanje v družbi in z njim v zvezi izboljšanje celotnega pojmovanja takozvanega ženskega vprašanja, in da po drugi strani pomeni utesnjevanje ženinoga delokroga izključno na opravljanje gospodinjskih poslov in vzreje otrok, obenem nujno gospodstvo moža nad ženo in v zvezi s tem nadaljevanje ženine nevednosti.

Razvojna pot, ki smo ji mogli slediti skozi vse dobe, nam je pokazala smer-nice za bodočnost. Uvideli smo, da nujna pot razvoja, ki obstoji v postopoma čedalje obsežnejšem podružabljevanju dela, zahteva ženino osamosvojitvev. Da ženska težnja po enakopravnosti ni morda samo neosnovana zahteva prenapetih žensk, ki so zavrgle to, »kar je specifično ženskega«, temveč le upravičena in nujna zahteva človeka, da se mu zaradi njegovega enakega dela priznajo politične pravice, da se mu zaradi dolžnosti, ki jih vrši napram družbi, v njej priznajo tudi pravice. Nič ni razumljivejšega in pravičnejšega od te zahteve.

Pred to nujnostjo in upravičenostjo

padejo vsi protirazlogi in ugovaranja nasprotnikov, ki morejo temeljiti le na nepoznanju ali pa na napačnem tolmačenju zgodovinskih dejstev.

Tako smo v zgodovini našli neomajno potrjeno pravilnost in s tem tudi uspešnost naših prizadevanj. To potrdilo samo pa še ne vsebuje uspeha. Noben uspeh, pa naj bo še tako nujen nam sam od sebe ne pade v naročje, temveč je zanj treba borbe in žrtev. Kajti življenje ni enostavno in se ne razvija po kakšni mehanski nujnosti, ne glede na voljo ljudi, temveč so ljudje sami tvorci življenja. Od sebe dana je le linija in z njo garancija za končni uspeh tistega, ki dela v pravi smeri. Čas pa ni določen. Kar mora priti, lahko pride prej ali pozneje. Odvisno je od borbenih sil ljudi, katerih naloga je, da izvedejo preobrat.

Kot je premalo, če smo samo trdno uverjeni, da dobro zrno, ki ga vržemo v rodovitno zemljo vzkali in požene, ampak moramo to zrno zares tudi vsejati, tako tudi ni dovolj, da smo samo prepričani, da razvoj nujno zahteva osvobojenje žene, ampak se moramo za to osvobojenje tudi resnično in trdo boriti in marsikaj žrtvovati.

Ko bomo vsejali seme in ko se bomo začeli boriti, bomo kaj kmalu spoznali, da so prav tako kot mi na delu tudi nam nasprotne sile, ki si prav tako vneto prizadevajo doseči nasprotni cilj kot mi. Toda kaj nam more biti večje poroštvo za zmago kot zavest, da se borimo za cilje, ki jim je po zgodovinski nujnosti zagotovljen uspeh, če bo le volja dovolj močna in hotenje neomajno.

zupnikov, kateri je prisostvoval tudi podzvezni tajnik iz Ljubljane. Vprašanja, o katerih je seja razpravljala so bila: 1. zahteve naših podjetnikov, da se poslabšajo določbe obrtnega zakona v škodo delavstva, 2. razmere stavbinskih delavcev v Ptuj.

Referent s. Tratar je prisotnim predočil, da so v nevarnosti mnoge pridobitve delavskega razreda pri nas, da se nahajajo podjetniki zopet v ofenzivi na delavske pravice in bodo gotovo uspeli, če ne bo delavstvo složno na organizirani obrambi teh pravic.

Po poročilu nekaterih zupnikov se je ugotovilo, da podjetniki v Ptuj ne izvajajo kolektivne pogodbe ter plačujejo delavce izpod pogodbene tarife. N. pr. podjetje Macun plačuje delavce celo po din 2,25, to je 1 dinar izpod pogodbe, kar znaša na 10 urni delovnik 10 dinarjev. Ker ima podjetje zaposlene večinoma kmečke delavce, ki so domala vsi neorganizirani, jih lahko plačuje kakor hoče. Tako na eni strani pusti delavec podjetniku 10 dinarjev na dan zato, da si na drugi strani prihrani 3 dinarje na teden, ker ne plača organizacijskega prispevka. Kdor tu ne spregleda mu zares ni pomoči. Zato je veliko vprašanje, kako bo z bodočo kolektivno pogodbo na štajerski strani, če se ne bo vsaki poedini stavbinski delavec bolj zanimal za svoje lastne interese in obenem za skupne.

Na seji je bila tudi očitna brezbržnost nekaterih prisotnih delavcev za vse, o čemur bi bilo treba temeljito diskutirati in napraviti primerne zaključke. Kakor da se jih vse skupaj ne tiče. Povdarjamo: nekaterih, ne vseh. To slabo lastnost je lahko vedno opaziti med ptujskimi stavbinci. Dokler je poročilo še zdrži, ko pa pride debata, jo odkuri iz sobe, kakor da ga zunaj čaka mnogo važnejše opravilo, kakor je njegovo delo na stavbah in njegov zaslužek ter vsi njegovi življenjski interesi skupaj. Zraven tega pa mora vse podrobno organizacijsko in agitacijsko delo opravljati skoro vedno en sam funkcionar, ki mora pa ravno tako čez dan delati na stavbi, kakor vsakdo drugi.

Sodruži, tako res ne more iti naprej. Več zanimanja za lastno stvar je treba pokazati, če hočemo da ne izgubimo tega, kar smo si dosedaj priborili v zvezi z ostalimi stavbinci v Sloveniji ter v bodoče zabeležimo še kakšen uspeh v naši borbi. Torej več volje do skupnega dela. — Družnost! P. F.

V KRATKEM

Nekateri zidarji in tesarji v Mariboru so morali za izmenjane poslovne knjižice plačati po 15, 20, 25 in celo več dinarjev, kljub temu, da tozadevna zakonska odredba jasno pravi, da se za novo knjižico ne sme več zahtevati, kakor 10 dinarjev. Upamo, da se bo prizadetim storjena krivica popravila.

Pika.

**Ali si že član
Cankarjeve družbe?**

ZAŠČITA ŽENE-DELAVKE V NAŠI SOCIALNI ZAKONODAJI

Zaščita materinstva

Sicer imajo vsi zakoni, ki ščitijo delavko posebej kot ženo predvsem namen zaščititi njeno materinsko funkcijo, vendar si hočemo v tem odstavku ogledati najprej samo odredbe, ki se tičejo neposredno nosečnosti, poroda in dojenja. Tako se bomo lahko na najbolj pregleden način pomenile o enem delu naše zakonodaje, ki ga moremo spraviti v ozek, nam odmerjen prostor.

Že zadnjič smo ugotovile, da je glavni namen zaščite delavke kot take, zaščita državnega naraščaja. Zato si ne smemo delati utvar, ko vidimo koliko zakonov je posebej odmerjenih ženi, temveč moramo kritično presoditi koliko koristi ji prinašajo.

Osnovni temelj naše zaščite, to je tisti, na katerem je ta zaščita zrasla, je družabni sistem v katerem živimo. Kapitalistični sistem nikakor ne dopušča, da bi bila delavka zaščiten v breme delodajalca, ker bi jo ta sicer ne najemal več, ali jo celo odpuščal iz služb. Še sedaj, ko pade skoro vse breme na druge ustanove, pri nas zlasti na OUZD, vidimo, kako je delavka, ki si je le s težavo pridobila enako mezdo kot mož, potisnjena povsod v nižji kvalifikacijski razred. »Pri OUZD je bilo l. 1938. prijavljenih 21.566 kvalificiranih, in 121.346 nekvalificiranih delavk, dočim 151.173 kvalificiranih in 196.367 nekvalificiranih delavcev.« Nedvomno je, da to ni v resnični zvezi z zmožnostjo delavca in delavke, temveč je to le eden od načinov izmозgavanja ženske delovne moči. To nas še bolj potrjuje v zavesti, da je treba izrabiti vsako postojanko, ki nam je priznana.

V času nosečnosti nima pri nas do zadnjih 6 tednov pred porodom žena nobenih olajšav. Nekatere druge države so sicer uvedle zakone, ki zahtevajo, da se noseči ženi takrat odmeri lažje delo, pri nas pa takega zakona ni.

Za porod je danes žena upravičena do 6 tedenskega dopusta pred porodom in 6 tedenskega dopusta po porodu. Do l. 1931. je ta dopust znašal 4 tedne več, nakar so ga okrnili na gornjo številko.

Kot vsak oboleli delavec ima tudi porodnica, ki je 14 dni v službi, pravico, da ji delodajalec plača 1 teden bolezenskega dopusta.

Če žena vsled poroda oboli, se dopust lahko podaljša na eno leto. Delodajalec žene v tem času ne more odpušiti, razen, če se je ta pregrešila proti delodajalcu na način, ki daje povod za takojšen odpust.

Po porodu je žena upravičena na vsakih 4 do 5 ur dela poleg rednega

odmora še do 30 minut prostega časa za dojenje, če je otrok v njenem domu, sicer: če je v zavetišču podjetja — 15 minut. Podjetja so po zakonu dolžna zgraditi na svoje stroške otročja zavetišča povsod, kjer je več kot 100 delavcev z vsaj 25 otroki, razen če je v bližini kako javno zavetišče, kjer podjetnik vzdržuje otroke delavcev na svoje stroške. Zavetišče bi morala nadzorovati inspekcija dela. Ta zakon obstoja že izza 1922. leta, toda takega zavetišča pri nas še nikjer ni. Žene ob sklepanju kolektivnih pogodb vse preveč pozabljajo na svoje pravice. Zdi pa se, da bi v tem pogledu mogel kaj napraviti tudi OUZD, saj pravi dr. Bohinjec v svoji knjižici: »Pravice delavcev iz naslova zakona o zavarovanju delavcev«, ki je izšla lani, da je »OUZD upravičen, da pregleduje obrate in delavnice in ugotavlja nedostatke v pogledu zaščite zdravja in življenja delavcev... (in je) delodajalec dolžan, da nedostatke odstrani.« Taka zavetišča pa se najbrže tičejo tako obratov, kot zdravja delavcev in njih naraščaja.

Za porodne stroške in oskrbo je delavka zavarovana pri OUZD pod kategorijo zavarovanja za primer bolezni. Treba je poudariti, da je pravice iz zavarovanja v celoti treba poznati tudi ženi, kajti tu moremo omeniti le pravice, ki nastanejo iz normalnega poroda, ki jih zavarovanje smatra za posebne, vse druge pa, ki izvirajo kot bolezenske posledice poroda, spadajo v bolniško zavarovanje v ožjem pomenu besede. O pravicah iz zavarovanja sploh pa nas precej pregledno pouči zgoraj navedena knjižica, ki bi tudi po ceni odgovarjala materialni zmogljivosti nekaterih delavk (din 5.—).

Podpore, do katerih ima delavka vsled poroda pri OUZD pravico, lahko razdelimo na dvojne vrste in sicer:

I. Neposredna materialna pomoč, kamor spada:

1. Zdravstveni (obvezilni) material, ki se dobi zavrt v posebne kartone v poslovalnicah uradov OUZD. Tega naj si delavka nabavi še pravočasno sama pred porodom.

2. Pomoč zdravnika, ki pride v poštev le v nujnem slučaju in po odredbi babice.

3. Pomoč babice, ki pa mora biti v svoji stroki izučena in izprašana.

4. Če je iz posebnih ozirov potrebno in če tako odredi zdravnik, ima žena pravico do 14 dnevnega bivanja v porodnišnici. Če nastopi bolezensko stanje, tudi več.

II. Podpore v denarju, ki so:

1. Porodnina, ki znaša $\frac{3}{4}$ zavarova-

ne mezde (t. j. mezde, ki je najnižja v dotičnem mezdnem razredu).

2. Oprema za otroka, ki se izplača v denarju in sicer ne glede na višino mezde po 150 din porodnici.

3. Dojnina, ki jo dobiva le mati, ki otroka doji in ki znaša celih 4 din dnevno. Ta podpora prične teči šele, ko potече doba za porodnino, t. j. po 6. tednu po porodu.

Do vseh gornjih podpor pa imajo pravico samo one, ki so bile v zadnjem letu pred porodom zavarovane najmanj 10 mesecev, ali pa v zadnjih dveh letih pred porodom najmanj 18 mesecev. — Članice pa, ki so bile zavarovane manj, toda, ki so bile še vedno zavarovane vsaj 6 mesecev prekinjeno ali neprekinjeno pred vstopom v službo, ali pa so neposredno pred porodom zavarovane 90 dni (3 mesece) imajo pravico samo do podpor, ki spadajo pod točko I., t. j. pod neposredno materialno pomoč.

Ker ni prostora, da bi podrobneje obravnavale vse te posamezne podpore, si oglejmo vsaj eno, najvažnejšo in najbolj perečo, t. j. porodnina, ki znaša $\frac{3}{4}$ zavarovane mezde. Tu stopi v ospredje pred vsem zakon o minimalnih mezdah, ki določa kot najnižjo mezdo za nekvalificirane delavce po 2 din na uro. Povprečen zaslužek delavke, ki služi pretežno kot nekvalificirana delovna moč znaša torej 2 din na uro. Če bi delala delavka po 30 dni v mesecu (kar pa seveda nikdar ni slučaj) po 8 ur na dan, bi zaslužila 480 din. Dohodek pa, ki se smatra za eksistenčni minimum, je bil l. 1934. izračunan na din 620.38 za osebo. Delavka zasluži povprečno 480 din. Kadar rodi dobi od tega $\frac{3}{4}$! Glede porodniških dajatev je bila pri nas uzakonjena mednarodna pogodba, ki določa, da je treba ženi nadomestiti mezdo z dodatki, ki bodo »zadoščali za vzdrževanje matere in otroka v dobrih higijenskih pogojih«. Gornja odredba je rezultat te pogodbe.

Kdo plačuje zavarovanje? Delodajalci in delavci, vsak polovico. Država ne prispeva ničesar, čeprav ima velik interes na zdravju in številčnemu porastu svojih državljanov. Zato brezposelne žene niso nikjer zavarovane za slučaj poroda.

Povedati moramo še, katere so osebe, ki so podvržene zavarovanju. To so delavci in delavke, ki dajejo svojo delovno moč v najem na podlagi delovne pogodbe za daljši ali krajši čas in jim je ta služba glavni poklic. Zato ni zavarovana postrežnica, ki zasluži manj kot 200 din na mesec, ker se to ne smatra za njen glavni zaslužek. Zavarovanju pa so podvržene tudi vse vajenke in sicer obvezno.